

MEDIJI I OGLAŠAVANJE

Zaštita privatnosti djece

Zaštita privatnosti djece u postupcima pred Europskim sudom za ljudska prava

Reagirali smo saznajući za postupke koji su se vodili pred Europskim sudom za ljudska prava (u daljnjem tekstu ESLJP), u kojima podnositelji zahtjeva nisu postavili zahtjev za anonimizaciju pa su odluke objavljene uz navođenje osobnih podataka djece. Obratili smo se Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred ESLJP izrazivši stav da javno objavljivanje podataka iz privatnog i obiteljskog života obitelji može predstavljati dodatnu traumu djeci. Preporučili smo da u svim postupcima koji se vode, a u kojima nije primijenjena anonimizacija temeljem Poslovnika ESLJP¹, Ured zastupnika istakne prigovor što podaci nisu anonimizirani te na taj način zaštititi interes djece ako to nisu učinili njihovi zakonski zastupnici ili odvjetnici, odnosno, sud na vlastitu inicijativu. Preporuka je prihvaćena.

Na zaštitu privatnosti djece podsjetili smo i Hrvatsku odvjetničku komoru (HOK) te preporučili da o tome upoznaju odvjetnike koji ih zastupaju pred ESLJP, ali i u postupcima pred domaćim tijelima. Podsjetili smo i upozorili da medijsko izlaganje djece, neovisno o tome postoji li za to suglasnost roditelja, uvelike ugrožava privatnost djece te može imati negativni utjecaj i na njihov daljnji psihofizički razvoj te preporučili odvjetnicima da se suzdrže od javnih istupa i komentiranja slučajeva koji se odnose na djecu.

Upozorenje javnosti i medijima u povodu ovrhe radi predaje djeteta

U povodu slučaja organiziranih prosvjeda s ciljem sprečavanja prisilne ovrhe sudske odluke o predaji djeteta roditelju, pravobraniteljica za djecu uputila je upozorenje javnosti i medijima. Naglasila je kako je za bilo koje dijete te njegovu dobrobit i interese štetno objavljivanje podataka i informacija o djetetu u vezi s postupcima u kojima se odlučuje o obiteljskim odnosima, kao i postupcima ovrhe pravomoćnih sudskih odluka. Ni za jedno dijete nije dobro da se javnost i pojedinci, koji reagiraju tek na pojedine elemente situacije i nemaju cjelovitu sliku ni sve informacije, angažiraju i protestiraju protiv provođenja zakonitih sudskih odluka. Javnost koja emocionalno reagira ne pridonosi rješavanju teškoća koje su izazvane puno prije same ovrhe. Odgovornost je i na medijima, koji se u izvještavanju trebaju voditi etičkim i profesionalnim načelima koji ih obvezuju na poštovanje dostojanstva privatnog i obiteljskog života, a posebice zaštite interesa djeteta koje je žrtva obiteljske situacije. Mediji i društvene mreže svakako nisu mjesto za procjenu najboljih interesa djece u delikatnim situacijama poremećenih odnosa njihovih roditelja. Pravobraniteljica je upozorila da djeca imaju pravo na pravnu zaštitu protiv miješanja u njihov privatni život i da angažman javnosti ne pomaže djetetu, već samo dodatno otežava njegov položaj.

Objava fotografija djece, snimljene na bazenima i kupalištima, na javno dostupnim web i Facebook stranicama

Nakon objave fotografija djece, snimljene na bazenima, na javno dostupnoj web i FB stranici jedne tvrtke, uputili smo preporuku o zaštiti privatnosti djece. Upozorili smo da je za svaku objavu fotografija nužna suglasnost roditelja, ali i preporučili da se na javno dostupnim web stranicama i FB profilima tvrtke koja upravlja bazenima izbjegava objava fotografija djece u kupaćim kostimima. Naglasili smo da objavljivanja fotografija djece putem javno dostupnih stranica ostavlja širok prostor za moguće zlouporabe, budući da su slike djece na taj način

¹ Pravilo 47. stavak 4. Poslovnika ESLJP: *Podnositelji zahtjeva koji ne žele da se njihov identitet otkrije javnosti moraju to jasno naznačiti te navesti razloge za odstupanje od uobičajenog pravila o javnosti podataka u postupku pred Sudom. Sud može odobriti zahtjev za anonimnost ili je dodijeliti samoinicijativno.*

stavljene na raspolaganje svima te se mogu koristiti u različite svrhe, moguće i na štetu djece. Djeca na taj način mogu biti izložena neugodnostima pa i postati žrtve iskorištavanja ili nasilja, ne samo u virtualnome prostoru. Objava fotografija obnažene djece nije u interesu djece čak ni u slučaju da su roditelji ili skrbnici djece dali suglasnost za takvu objavu. Preporuka je djelomično prihvaćena jer tvrtka smatra da dolaskom na javni bazen svaka osoba daje pristanak da bude snimljena i da se njezine fotografije koristi, ali se ujedno obvezala da će ubuduće paziti na primjerenost slika djece koje objavljuje.

Zaštita dostojanstva, osobnosti i prava na privatnost djece-pacijenata

Potaknuta neprimjerenom objavom fotografije golog tijela prerano rođenoga djeteta, s vidljivim tragovima složenih medicinskih zahvata, uputili smo preporuku Ministarstvu zdravlja (MZ) o zaštiti dostojanstva, osobnosti i prava na privatnost djece-pacijenata. Preporučili smo da MZ upozori sve bolnice i zdravstvene ustanove u primarnoj zdravstvenoj zaštiti na potrebu osobito pažljivog postupanja u slučajevima kad postoji interes javnosti za zdravstveno stanje djece-pacijenata. U iznimnim slučajevima, u kojima se procjenjuje da je u interesu javnosti izvijestiti o postojanju novih ili osobito uspješnih metoda liječenja u određenoj ustanovi te o ostvarenim izvanrednim uspjesima u zaštiti zdravlja i života djece, preporučili smo da se sadržaj i način izvještavanja usklade na razini etičkoga povjerenstva ustanove. Pritom treba voditi osobitu brigu o zaštiti dostojanstva djeteta. MZ je prihvatio preporuku i uputio je svim zdravstvenim ustanovama u RH.

Stajalište o zaštiti privatnosti djece u ustanovama za djecu

U povodu obraćanja ustanove koja se skrbi o djeci i zatraženog mišljenja o objavi fotografija djece korisnika i načina komunikacije s medijima, ustanovi smo uputili preporuku. Preporučili smo oprez u odnosu na medije, budući da djecu iz posebno osjetljivih skupina medijsko izlaganje može učiniti još ranjivijom, o čemu moraju voditi računa i njihovi roditelji, ali i osobe zadužene za skrb o njima te njihov odgoj i obrazovanje. Naglasili smo da sama ustanova treba procijeniti je li javna objava djetetovih fotografija stvarno u interesu djeteta i može li mu na neki način naštetiti, pa tek onda, samo ako se to za dijete procijeni potpuno sigurnim, zatražiti suglasnost roditelja ili skrbnika za snimanje djeteta. Pritom roditelj/skrbnik treba biti obaviješten o tome gdje će se i na koji način koristiti slike i podaci o djetetu. Općenito smatramo da nije nužno izlagati djecu u situacijama kad donatori poklanjaju nešto za njihovu dobrobit te smo preporučili da se u takvim situacijama za javne objave ne snimaju djeca već sami donatori i zaposlenici ustanove, prostori u kojima djeca borave i slično. Također smo upozorili da nije prihvatljivo da zaposlenici dječjeg doma objavljuju slike djece na svojim privatnim profilima na društvenim mrežama jer to može izložiti djecu riziku te smo preporučili da objave o djeci treba ograničiti samo na službene putove kojima ustanova komunicira s javnošću.

Zaštita privatnosti učenika

Upoznati s pojavom da pojedini odgojno-obrazovni radnici objavljuju slike svojih učenika na svojim privatnim profilima na društvenim mrežama (FB, Instagram), školu smo upozorili da takvo ponašanje, premda je najčešće motivirano dobrim namjerama i entuzijazmom djelatnika, nije profesionalno i često nije u skladu s načelom zaštite najboljeg interesa djeteta. Objava fotografija djece na javno dostupnim društvenim mrežama, ovisno o sadržaju, može izložiti djecu (maloljetnike) neželjenim komentarima i reakcijama okoline. Zato svatko tko objavljuje djetetovu fotografiju, a pogotovo osobe kojima su djeca povjerena na odgoj i obrazovanje, treba voditi računa o zaštiti najboljeg djetetovog interesa. Iako je svrha takvih objava promovirati kreativne i inovativne metodičke pristupe, preporučujemo da se takve informacije posreduju putem službenih kanala komunikacije škole s javnošću. Također smo, u skladu s preporukom AZOP-a, preporučili da se takve objave fokusiraju na same aktivnosti u

školi, a ne na osobne podatke djece, kao i da se unutar škole definiraju jasna pravila o takvim situacijama.

Stajalište o fotografiranju novorođenčadi u bolnicama i objavi na portalima

Na upit jednog rodilišta o tome može li se dopustiti lokalnom portalu da prikuplja podatke i fotografira novorođenčad u bolnici uz suglasnost majki te da ih objavljuje uz navođenje imena, dužine i težine djeteta, iznijeli smo svoje stajalište. Usprotivili smo se takvoj praksi jer smatramo da djeca u bolnici/rodilištu imaju pravo na svoj mir i da omogućavanje pristupa stranim osobama predstavlja i ometanje mira djece i majki, ali i redovitoga rada u rodilištu. Objavu fotografija novorođene djece na javnom web portalu, s imenima i prezimenima djece i podacima o težini i dužini smatramo izlaganjem djece dodatnim ozbiljnim rizicima. Vrlo široki krug ljudi, među kojima mogu biti i nedobronamjerni, na taj način dobiva informaciju o tome kako izgledaju određena djeca, gdje se nalaze, tko su im roditelji i slično. Također, premda web portal može imati najbolje namjere, on takvom objavom stavlja bazu podataka o djeci na dispoziciju drugim korisnicima, koji mogu imati najrazličitije interese. Među njima mogu biti poslovni subjekti koji će te podatke koristiti u komercijalne svrhe čak i kroz duži period (npr. za ponudu reklamnih materijala i proizvoda, životnog osiguranja i slično roditeljima, a kasnije i djeci), ali i zlonamjerne osobe koje bi mogle manipulirati podacima djeteta. Ne treba zanemariti ni druge rizike, primjerice, od neposrednog fizičkog ugrožavanja, otmice i slično. Pravobraniteljica i inače preporučuje roditeljima, koji najčešće sami snimaju svoju djecu i objavljuju njihove slike na društvenim mrežama, da dobro razmisle prije nego što to učine te da ograniče dostupnost takvih slika.